

בבא בתרא קכ

משה שווערד

1. ספר תורת חיים על בבא בתרא דף קכ/א

אפשר בת מאה ושלושים שנה וקרא לה בת. משמע דנעשה לה נס ליוכבד דקאמר היינו מה שילדה והיא בת מאה ושלושים שנה ותימה והא אהרן לא הוה קשיש ממושה אלא שלש שנים נמצא שילדה אהרן והיא בת מאה ועשרים ושבע שנים וכשילדה את מרים היתה בת מאה ועשרים וארבעה שנים וזהו נמי חידוש גדול ואפילו הכי לא אמרינן דנולדו בדרך נס א"כ בלידת משה מאי הוצרך הקב"ה לעשות נס טפי מבלידת אהרן ומרים:

2. דף על הדף בבא בתרא דף קכ עמוד א

בגמ': דאמר ר' חמא בר חנינא זו יוכבד שהורתה בדרך ונולדה בין החומות.

מובא במסכת תענית (יא, א) אסור לאדם לשמש מטתו בשני רעבון, שנאמר 'וליוסף יולד שני בנים בטרם תבוא שנת הרעב'. והקשו שם בתוספות, הרי יוכבד נולדה בין החומות כשנכנסו למצרים, ואותו העת עת רעב היה וכיצד שמשו מטותיהן.

ותירץ הרא"ם (מקץ), שאמרו שם שאם לא קיים פרו ורבו מותר לשמש מיטתו גם בשני רעבון, וכיון שללוי לא היה אז בנות ולא קיים עדיין מצות פרו ורבו, לפיכך הותר לו לשמש מיטתו. ברם, בבית יוסף (אורח חיים תקעד) הקשה, אם כן למה היה אסור ליוסף לשמש מיטתו והלא גם לו לא היה אז בנות.

ותירץ בפנים יפות (פנחס) על פי מה שנתבאר במסכת יבמות (יב, ב), דיש סכנה לאשה מניקה להתעבר, ולפי זה יש חילוק ברור בין יוסף ללוי. שכן אשתו של יוסף היתה מניקה ואם כן היתה מנועה להתעבר, ורק התירו לשמש שלא בשביל פרו ורבו, ובזה יש איסור בשני רעבון, מה שאין כן אצל לוי שלא היתה אשתו מניקה, וביקשו לקיים מצות פרו ורבו, ועל זה שפיר כתב הרא"ם שהותר גם בשני רעבון.

3. ספר בניהו בן יהוידע על בבא בתרא דף קכ/א

שנולדו בה סימני נערות. נ"ל בס"ד הטעם שעשה להם נס זה שחזרה לנערותיה, ולא ילדה בעודה זקנה, דהא כבר ילדה את אהרן ומרים בהיותה זקנה בת קכ"ו ובת קכ"ד, היינו שלא יבואו להרהר על עמרם שלקח את דודתו שעתידיה תורה לאסור אותה, לכך עשה לה נס פלילי זה להוכיח כי מה' יצא הדבר, שהוא יתברך היה לו רצון בזה שיקח את דודתו, דאם הדבר הזה היה מגונה לפני הקב"ה לא הוה עביד להו נס גדול כזה, ובזה יוכן הטעם שהיו אהרן ומרים מרקדין ושמחינן, כי הם נולדו בזמן שהיתה זקנה שלא נעשה לה נס זה עדיין והיו חוששין מן הלעז שיאמרו נולדו מאשה שעתידיה התורה לאוסרה, ולכן אחר שנעשה לה נס זה דאז גם עליהם לא יש לעז שמחו ורקדו בדבר זה. ועוד נ"ל בס"ד הטעם שעשה לה נס זה, שלא יאמרו ישראל עדיין דברי עמרם נכונים הם בגירוש הנשים, והא דהחזיר מפני שהיתה זקנה וברור אצלו שלא תתעבר:

4. רמב"ם יד החזקה הלכות מלכים פרק ט הלכה א'

על ששה דברים נצטווה אדם הראשון על ע"ז ועל ברכת השם ועל שפיכות דמים ועל גילוי עריות ועל הגזל ועל הדינים אע"פ שכולן הן קבלה בידניו ממושה רבינו והדעת נוטה להן מכלל דברי תורה יראה שעל אלו נצטווה הוסיף לנח אבר מן החי שנאמר אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו נמצאו שבע מצות וכן היה הדבר בכל העולם עד אברהם בא אברהם ונצטווה יתר על אלו במילה והוא התפלל שחרית ויצחק הפריש מעשר והוסיף תפלה אחרת לפנות היום ויעקב הוסיף גיד הנשה והתפלל ערבית ובמצרים נצטווה עמרם במצות יתירות עד שבא משה רבינו ונשלמה תורה על ידו.

• מהרי"ץ חיות---זאת המקור של הרמב"ם

5. שו"ע יורה דעה - סימן רמד

(יח) היו ביחוד, חכם שמופלג בחכמה והוא בחור וזקן שמופלג בזקנה והוא חכם קצת; בישיבה של דין או של תורה, הולכים אחר החכמה להושיב החכם בחור בראש ולדבר תחילה. ובמסיבה של משתה או של נישואים, הולכים אחר הזקנה להושיבו בראש. ואם החכם מופלג בחכמה והזקן אינו מופלג בזקנה, בכל מקום הולכים אחר החכמה. ואם הזקן מופלג בזקנה והחכם אינו מופלג בחכמה, בכל מקום הולכים אחר הזקנה, הואיל והוא חכם קצת. ואם אין שום אחד מהם מופלג, לא זה בחכמה ולא זה בזקנה, הזקן קודם בכל מקום:

6. שפתי כהן על יורה דעה - סימן רמד

(יג) או של נישואים כו'. כתב הב"ח נראה דהאי של נישואים הכי פירושן אם אחים או אחיות יעשו להם נישואים אע"ג שא' גדול מחבירו בחכמה לא יקדימו לעשות נישואים לקטן בשנים מפני שהוא גדול בחכמה אלא יקדימו לעשות נישואים לגדול בשנים כו':

7. ספר בראשית פרק מג (לג) וישבו לפניו הבכר כבכרתו והצעיר כצערתו ויתמהו האנשים איש אל רעהו:

8. רביד הזהב בראשית מג:לג

רביד הזהב
מקץ
הבכר כבכורתו ע' רש"י מב"ר נראה לו
כך מלשון ההורה הבכור
כבכורתו ל"ל הצעיר כצערתו ועוד דה"ל
כהולדותם ככתוב פ' תצוה אלא מוכרח פ'י
כ"ר א"כ לא סצי למכתב כהולדותם דלא
הוי כסדר תולדותם שהרי יששכר וזבולן
נולדו אחר דן ונפתלי והוא הושיבן קודם דן
ונפתלי אלא הושיבם כסדר בכורתם מכל
אם לבד ומרויך בלשון ההורה הבכור
כבכורתו לפי שכמה בכורים היו וכן הצעיר
כצערתו ולמדנו טוה דאע"ג דקי"ל דבמסיבה
הלך אחר זקנה כדאי' פ' י"נ דק"ך וע' י"ד
סימן רמ"ד היינו באנשים זרים שאין להם
קורבה אבל באחים או קרובים מושיבין
לפי קורבתם וע' פ' פנחס אצל בנות
צ'לפחד והרלב"ג למד מכאן דבמסיבה אחר
הזקנה הוא שלא כדרך הגמ' ולא כדרך הב"ד
ולא כמשמעות המקרא :

9. משך חכמה על במדבר פרק לו פסוק ו

(ו) זה הדבר אשר צוה ד' לבנות צלפחד לאמר לטוב בעיניהן תהיינה לנשים - בפרק יש נוחלין ק"כ אמר ר"י אמר רב בנות צלפחד הותרו להנשא לכל השבטים שנאמר לטוב בעיניהם תהיינה כו' אלא מה אני מקיים אך למשפחת מטה אביהם כו' עצה טובה כו'. הנה הפשט דלמשפחות בית אביהן מחוייבים להיות, אך מי שיבחרו מהם הוא ברשותו, אבל באמת מקרא אחד הביאן לדרוש הזה, דתניא שם דף ק"ט ע"ב בכולם נאמרה נתינה ובבת נאמרה העברה ללמדך שאין לך מעביר נחלה אלא בת, שבנה ובעלה יורשים אותה ומעבירים נחלה משבט לשבט, וא"כ כתוב בבנות צלפחד והעברת נחלת אביהן להן (לעיל כז, ז) והלא לא הותרו להנשא לכל השבטים רק למטה אביהן, וע"כ דבנות צלפחד הותרו להנשא לכל השבטים.

10. העמק דבר על במדבר פרק לו פסוק ו

לטוב בעיניהם תהיינה לנשים. כבר נתבאר בפ' פינחס דבנ"צ הותרו להעביר נחלה. מלשון דכתיב והעברת את נחלת אביהן להן. והא דכתיב אך למשפחת וגו'. אינו אלא עצה כדאי' בפ' יש נוחלין. ונתבאר לעיל שמפני חשיבותן הרשה המקום להעביר נחלה. והרי הם כמו נשים שכבר הולידו משבט אחר והם יורשות ומעבירות נחלה כמבואר בסמוך. ובשביל מיעוט כזה לא יזיק לקביעת קדושת הארץ. אך בעצה שלא יהיו נראות כחשובות מכל בנות שבטן. ע"כ יתנהגו כמו כולן. שאסורות להעביר נחלה באותו הדור. ומזה נלמד עצה בהרבה ענינים. ועצת ה' תקום לכל אדם:

11. העמק דבר על במדבר פרק כז פסוק ז

...וא"כ בב"צ דכתיב והעברת את נחלת אביהן להן למדנו שהותרו ב"צ לכל השבטים. וכדאי' שם דק"כ אלא דשם למדו מדכתיב לטוב בעיניהם תהיינה לנשים. וזה לא נצרכנו אלא לת"ק דרבי. ודרשי הא דכתיב והעברת לרבות חלק בכורה וכפ' רשב"ם בדקי"ח דכתיב והעברת כל פטר רחם. אבל לרבי הלא מבואר במקומו שהן רשאין להעביר נחלה. ומש"ה פירש

הקב"ה בהם בפ"ע. משום דבאותו הדור לא היו רשאים שארי בנות להעביר נחלה אע"ג שעדין לא נתפרש האיסור. ועפ"י יבוא בדיוק דבר ה' נתן תתן להם אחוזת נחלה בתוך אחי אביהם. בל"ז. וגם הקדים לשון תתן להם קודם דבר הניתן היינו אחוזת נחלה. ואח"כ אמר ה' והעברת את נחלת אביהן להן. הוא להיפך. ולדברינו מדויק שמתחלה אמר ה' שבשביל חכמתן וזכותן מחשיבם לזכרים לוקחי נחלה מצד עצמם. וכמו שרש"י אומר. מש"ה כתיב בל"ז. ועיקר הדיוק הוא להם. וחזר ופירש איזו נחלה היינו את נחלת אביהן להן. דבאמת אחר שהי' להם נחלת אביהן. אין הצורך ליתן להם בשביל עצמם. אלא נחלת אביהן. ומכ"מ מועיל זכות עצמם לענין והעברת:

12. הרא"ש על נדרים פרק שלישי - סימן ג

היתר נדרים בג' הדיוטות ואם היה מומחה אפילו ביחיד (לקמן עת. ב"ב קכ.). והאידינא אין מומחה שיתיר נדר ביחיד.

13. שו"ע יורה דעה - סימן רכח

(א) מי שנדר ונתחרט, יש תקנה ע"י חרטה, ואפילו נדר בא-להי ישראל. כיצד יעשה, ילך אצל חכם מומחה, דגמיר וסביר, ואם אין יחיד מומחה ילך אצל שלשה הדיוטות, והוא דגמירי להו וסבירי וגם יודעים לפתוח לו פתח, ויתירו לו. והאידינא אין מומחה שיהא ראוי להתיר ביחיד:

14. ספר טורי זהב על יו"ד - סימן שכג (ב)

(ב) ישאל לחכם כו'. כן מביא תשו' מ"י הלכות זרעים בשם ספר המצות דע"י השאלה נעקרה קדושת החלה מעיקרא ... ועוד תמיה גדולה דאי מהני שאלה מחמת הפסד התערובות של חלה או תרומה היכן מצינו כרת בשוחט קדשים בחוץ או מיתה בידי שמים בתרומ' דודאי מיראת העונש ישאל לחכם ... אלא דבר ברור הוא דמחמת יראת העונש אין לו היתר כלל לשאול על נזירתו אלא דוקא אם יהיה לו באמת פתח וחרטה מצד עצמו של הנדר ועל זה אמרו התוס' שפיר דהוי ליה התראת ספק דשמא ימצא פתח וחרטה דכל שאומר מצד עצמו שהוא מתחרט מעיקר הנדר אף אם לא היה עובר עליו ונותן טעם לחזרה שלו ודאי אינו לוקה וכמו שמצינו בשחוט' חוץ שזכרנו זה ברור ודברי הסמ"ג דכאן צריכין עיון גדול ליישב ואף שאינו כדאי לחלוק עליו מכל מקום חלקי אמרה נפשי שאין לסמוך על פסק זה ולהקל בשביל זה ובאולי גם הסמ"ג עצמו לא נתכוין אלא באם יש לו חרטה על עיקר החלה והועתק משמו בדרך זה:

15. תוספות מסכת בבא בתרא דף קכ עמוד ב

שהפרת נדרים בשלשה הדיוטות – [1] פי' ריב"ם דמדכתיב ראשי שנים משמע ואין ב"ד שקול מוסיפין עליהן עוד אחד ואין נראה דאדרבה מראשי המטות דרשינן יחיד מומחה וראשי היינו ראשי דעלמא כדפ"ה והיכי נדרוש מיניה דבעינן שלשה [2] אלא נראה לר"י דבלא קרא ידעינן דהא מדבעינן יחיד מומחה אם כן בהדיוטות לא סגי בחד ובעינן שנים ואין ב"ד שקול מוסיפין עליהן עוד אחד.

16. ספר קובץ שעורים ח"א - מסכת בבא בתרא דף קכ/א

(שסב) דף ק"כ. ולב"ש דאמרי אין שאלה בהקדש, האי זה מאי עבדי ליה, והנה לב"ה דילפי שחוט' חוץ מראשי המטות. דמהני שאלה בהקדש, נראה דה"ה דמהני הפרה, דהא פרשת ראשי המטות איירי בהפרה, וכן מפורש ברמב"ם, דגם בהקדש מהני הפרה, עיי"ש בפ"ד מהל' נדרים וברדב"ז שם, ובזה גם ב"ש מודים, דהפרה אינה מדין טעות. וא"כ מאי פריך בגמ' לב"ש האי זה מאי עבדי ליה, הא איצטריך זה להפרה בהקדש, וצ"ל כמ"ש הרשב"ם דאין ג"ש למחצה:

17. רשב"ם בבא בתרא דף קכ/ב

האי זה מאי עבדי ליה - זה דשחוט' חוץ וזה דראשי המטות מאי דרשי בהו דכיון דלית להו שאלה בהקדש לית להו גזירה שוה דזה כלל ואפי' למילף נדרים משחוט' חוץ לאהרן ולבניו ולכל בני ישראל דאין גזירה שוה למחצה ולקמן בעי להו הדיוטות מנא להו:

18. רשב"ם בבא בתרא דף קכ/ב

הפרת נדרים בג' - היינו התרת חכם דבעינן ב"ד ג' הדיוטות או יחיד מומחה דה"ל כב"ד אבל הפרה ממש סגי בבעל לחודיה ואפי' הדיוט והיינו דאמרינן בשילהי מסכת שבת (דף קנז) דשאלה צריכה ב"ד הפרה אינה צריכה ב"ד והפרה לדורות נפקא להו לב"ש מידי דהוה אשאר מצות דהאי זה כיון דאיכא למידרשיה למעוטי הפרת חכם והתרת בעל לא ממעטינן נמי דורות:

19. שיעורי ר' דוד מסכת בבא בתרא דף קכ עמוד ב

(שעג) מ"ש תרומה מצדקה

והנה בעיקר הדין דנתכוין לומר תרומה ואמר מעשר דלא עשה כלום כתב הש"ך יו"ד (סי' של"א) שלא חל לא תרומה ולא מעשר (כתירוץ ב' בתוס' שם).

והקשו דהש"ך עצמו כתב (בסי' רנ"ח) בהא דאם נתכוין לומר על סלע זו לצדקה, ואמר על סלע אחר, לא אמר כלום, דמ"מ הסלע שחשב עליו צריך ליתנו לצדקה משום המחשבה. וקשה מ"ש מנתכוין לומר תרומה וכו', שכתב שלא חל כלום, אפי' מה שחשב.

ואפשר לומר דמחשבת רצון לעשותו תרומה לא מונח בזה שום חיוב והתחייבות לעשות תרומה, דהרי בתרומה נתחדש רק עצם החלות שעושה חלות תרומה, אבל לא שייך בזה שום חיוב של נדר לעשותו תרומה, ולכן שפיר אמרינן דלא עשה כלום, וגם תרומה לא חל.

משא"כ בצדקה, בעצם המחשבה שיהיה סלע זו לצדקה חל עליו חיוב מדין נדר ליתנו לצדקה ולכן כתב הש"ך שחייב ליתנו לצדקה. והסכים לזה הגר"ח"ע זצ"ל, (ועי' ישוע"ד חו"מ סי' י"ח סק"ב).

20. ספר דבר יעקב

ג] חכם מתיר ואין בעל מתיר בעל מפר ואין חכם מפר - הרשב"ם מבאר שהחכם עוקר הנדר מעיקרו ע"י חרטה ולכן שייך בו לשון התרה, ובעל מפר ביום שמעו ללא חרטה, ולכן שייך בו לשון הפרה, דכל דבר שנעקר ללא טעם מיקרי הפרה. הרמ"ה [אות סה] מבאר שחכם שעוקר הנדר למפרע שייך בו לשון התרה שהותר מעיקרו, אבל בעל מיגז גיזז מכאן ולהבא [כדאיתא בכתו' עד:] ולכן שייך בו לשון הפרה ולא לשון התרה. וכע"ז מפרשים הר"ן והרא"ש בנדרים [עו:].